

ปีที่ 5 ฉบับที่ 40 : 11 ตุลาคม 2545 <http://epid.moph.go.th/>

วิสัยทัศน์กองระบบวิทยา

“ศูนย์ความเชี่ยวชาญระดับสากลในด้านมาตรฐานงานระบบวิทยา ประสานความร่วมมือกับเครือข่ายภายใน
และนานาประเทศ สร้างองค์ความรู้และภูมิปัญญา ป้องกันโรค ภัย และส่งเสริมสุขภาพของประชาชน”

รายงาน

♦ หัวทันโรค

- รายงานการสอบสวนเบื้องต้นกรณี 639

อาหารเป็นพิษที่องค์การเภสัชกรรม

กรุงเทพมหานคร

- พิษจากปลาปักเป้า 641

- สถานการณ์โรคไข้เลือดออก 642

♦ ข้อมูลรายงานสถานการณ์การเฝ้าระวัง

โรคทางระบบวิทยาเร่งด่วน 644

สัปดาห์ที่ 40 (29 กันยายน - 5 ตุลาคม

2545)

♦ แผนภูมิโรคไข้เลือดออก 650

♦ สรุปข่าวการระบาด 652

(วันที่ 29 กันยายน - 5 ตุลาคม 2545)

♦ บันทึกท้ายบท 654

ทุกรายงานมีคุณค่าต่อระบบเฝ้าระวัง

และการควบคุมป้องกันโรค

โปรดช่วยกันตรวจสอบ จำนวนและความ

ถูกต้อง

และส่งให้ทันตามกำหนดเวลา

สัปดาห์ที่ 40 ระหว่างวันที่ 29 กันยายน - 5 ตุลาคม 2545

สรุปรายงานข้อมูลเฝ้าระวังโรคทางระบบวิทยาเร่งด่วน

ทันตามกำหนดเวลา

สัปดาห์นี้ 58 จังหวัด คิดเป็นร้อยละ 76.31

หัวทันโรค

รายงานการสอบสวนเบื้องต้นกรณีอาหารเป็นพิษ

ที่องค์การเภสัชกรรม กรุงเทพมหานคร

นายแพทช์ธนิศ เสริม

แก้ว และคณะ

กองระบบวิทยา สำนักงานปลัดกระทรวง

สาธารณสุข

กองระบบวิทยาได้รับแจ้งจากผู้อำนวยการองค์การเภสัชกรรม เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2545 ว่า พนักงานขององค์การเภสัชกรรมจำนวน 15 คน เกิดอาการ ชาروبรมฟีปาก และกล้ามเนื้ออ่อนแรง หลังจากรับประทานอาหารเข้าที่โรงอาหาร ตึกอำนวยการชั้น 2 ขององค์การเภสัชกรรม ในวันที่ 30 กันยายน 2545 กองระบบวิทยา ได้ส่งคณะแพทย์ในโครงการฝึกอบรมแพทย์ประจำบ้านสาขาเวชศาสตร์ป้องกัน แขนงระบบวิทยา ออกรอบสวนโรคอาหาร

**เป็นพิมพ์ ในวันที่ 2 - 8 ตุลาคม 2545 ผลการสอบสวนโรค
พบว่า**

ผู้ป่วย ซึ่งเป็นพนักงานขององค์การเภสัชกรรม จำนวน 15 ราย เป็นเพศชาย 4 ราย หญิง 11 ราย อายุระหว่าง 42 - 60 ปี เริ่มป่วยเมื่อเวลาประมาณ 09.00 – 12.00 น. ของวันที่ 30 กันยายน 2545 ด้วยอาการชาของมือเท้าหรือแขนขาอ่อนแรง คลื่นไส้ อาเจียน เดินเซ เวียนศีรษะ พุดไม่ชัด ใจสั่น และถ่ายเหลว ทั้งหมดลูกน้ำส่องโรงพยาบาลรามาธิบดี แพทย์ให้การรักษาแบบผู้ป่วยนอก 11 ราย และรับไว้เป็นผู้ป่วยใน 4 ราย หลังจากได้รับการรักษาอาการทุเลาลง แพทย์อนุญาตให้กลับบ้านได้ในวันที่ 1, 2, 3 และ 5 ตุลาคม 2545

ผู้ป่วยทุกรายให้ประวัติว่า ซื้ออาหารเข้าประเภท ข้าวต้มปลา โจ๊กปลา หรือเกาเหลาปลา จากร้านค้าที่ตั้งในโรงพยาบาลชั้น 2 ตึกอำนวยการ ขององค์การเภสัชกรรม รับประทานในช่วงเวลาประมาณ 07.00 – 09.00 น. หลังจากนั้นไม่นานเริ่มมีผู้ป่วย ไปขอรับการรักษาที่กองการแพทย์ องค์การเภสัชกรรม ซึ่งได้ส่งต่อผู้ป่วยไปรักษาที่โรงพยาบาลรามาธิบดี หลังจากเกิดเหตุการณ์ดังกล่าว เจ้าหน้าที่อาชีวอนามัย จากแผนกความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อม กองการแพทย์ องค์การเภสัชกรรม ได้เก็บตัวอย่างเนื้อปลาที่เหลือจากร้านค้าที่ขายอาหารดังกล่าว ในวันที่ 30 กันยายน และ 1 ตุลาคม รวม 2 ตัวอย่าง ส่งตรวจที่สถาบันวิจัยและพัฒนาอุตสาหกรรมสัตว์น้ำ กรมประมง เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2545 ผลการตรวจเบื้องต้น (สอบตามทางโทรศัพท์ในวันที่ 8 ตุลาคม 2545) พน Tetrodotoxin ในตัวอย่างเนื้อปลาทั้ง 2 ตัวอย่าง

จากการสอบถามเจ้าของร้านอาหารได้ทราบว่า แหล่งที่ซื้อเนื้อปลา คือ ตลาดสด สะพาน 2 ตลาดพร้าว ซึ่งแล้วเป็นชื่นๆ สำเร็จรูปแล้ว ขนาดประมาณ 3 – 6 นิ้ว ไม่มีหนัง เกรด และก้าง ให้เห็น เรียกกันทั่วไปว่า “ปลาเนื้อไก่” จากการตรวจสอบร้านขายปลาที่ตลาดสด สะพาน 2 ตลาดพร้าว พนว่ามีอยู่ 4 ร้าน ซึ่งทุกร้านให้ข้อมูลว่า รับซื้อปลาดังกล่าวมาจากตลาดสะพานปลา อำเภอมหาชัย จังหวัดสมุทรสาคร ทีมสอบสวนโรคได้ติดตามไปที่สะพานปลา อำเภอมหาชัย จังหวัดสมุทรสาคร เพื่อศึกษาชนิดของปลา ดังกล่าว ได้รับทราบจากร้านค้าที่แล้วเนื้อปลาดังกล่าวส่งขาย ว่าเป็นปลาปักเป้าทะเล ซึ่งส่งขายทั่วไป ให้กับตลาดหลายแห่ง ในเขตกรุงเทพมหานคร

นอกจากนี้ ยังได้รับรายงานผู้ป่วยอีก 1 ราย ซึ่งเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลพญาไท 2 เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2545 ผู้ป่วยเป็นพนักงานขายของธนาคารกสิกรไทย สำนักงานใหญ่ อายุ 35 ปี เข้ารับการรักษาเวลาประมาณ 12.00 น. หลังจากรับประทานสเต็กปลาที่ซื้อจากร้านอาหาร ในสำนักงานเป็นอาหารมื้อกลางวัน ผู้ป่วยมีอาการชาของมือเท้าอ่อนแรง เดินเซ หายใจไม่ออกร้าว และหดหายใจ แพทย์ได้ปั๊มหัวใจ และใส่เครื่องช่วยหายใจ และรับไว้รักษาในห้องผู้ป่วยวิกฤต (ICU) ขณะนี้อาการทุเลาแล้ว จากการสอบถามเจ้าของร้านอาหารที่ขายสเต็กปลาได้ทราบว่า ซื้อเนื้อปลาที่แหล่งซื้อขายเดียวกัน

จากดักษณะอาการทางคลินิกของผู้ป่วย ที่เกิดขึ้นในระยะเวลาค่อนข้างสั้น ประกอบกับความเห็นของแพทย์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านพิทยา ของโรงพยาบาลรามาธิบดี สรุปว่า สาเหตุของการเกิดอาการเป็นพิษกรังนีน่าจะเนื่องมาจากการรับประทานอาหารที่มีสารพิษที่มีชื่อว่า “Tetrodotoxin” ซึ่งเป็นสารพิษที่ทนต่อความร้อน (ที่อุณหภูมิ 170°C นาน 10 นาที ก็ยังไม่สามารถทำลายสารพิษนี้ได้) เป็นสารพิษที่พบใน ปลาปักเป้า หัวที่อ้อยในน้ำ

ทะเลและน้ำจืด ทำให้เกิดอาการชา กล้ามเนื้ออ่อนแรง ความดันโลหิตต่ำ หัวใจเต้นช้า ม่านตาขยาย อาจมี respiratory paralysis และเสียชีวิตได้ ปัจจุบันยังไม่มียาแก้พิษโดยแพทย์
ข้อเสนอแนะและการดำเนินการเพิ่มเติม

1. การแจ้งเตือนให้ประชาชนทั่วไป ได้รับทราบถึงพิษภัยของการรับประทานปลาปักเป้า เมื่่าว่าในประเทศไทย
ญี่ปุ่น จะมีรายงานว่า สามารถรับประทานได้ แต่จะต้องมีผู้เชี่ยวชาญที่ผ่านการฝึกอบรม ทั้งในขั้นตอนการเลือกปลา
ชนิดนี้ ซึ่งมีมากกว่า 100 สายพันธุ์ และในขั้นตอนการแล่เนื้อที่ถูกวิธี ดังนั้น เพื่อความปลอดภัยของประชาชน ควร
งดรับประทานปลาปักเป้าทุกชนิด เนื่องจากมีพิษที่อาจทำให้ถึงแก่ชีวิตได้ และควรหลีกเลี่ยงการรับประทานเนื้อปลา
ที่แแล่สำเร็จรูป มาบริโภค โดยไม่ทราบชนิดของปลาที่ซัดเจน ทั้งนี้ กองระบบประสาทวิทยา จะได้เผยแพร่ข้อมูลเพื่อเตือน
ภัยประชาชนต่อไป

2. การแจ้งเตือนผู้ประกอบการด้านจำหน่ายอาหาร ทั้งร้านค้าส่งและร้านค้าปลีกว่า ไม่ควรนำปลาแแล่เป็นชิ้น
ๆ สำเร็จรูป ขนาด 3 – 6 นิ้ว ไม่มีหนัง ไม่มีเกรด และก้าง หรือที่เรียกกันว่า ปลาเนื้อໄก์ ซึ่งมักบรรจุใน
ถุงพลาสติก ุ่นละ 1 กิโลกรัม ราคาย่อมเยา 50 – 70 บาท มาประกอบอาหารจำหน่าย หรือรับประทาน

3. การแจ้งสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดทุกแห่ง ที่มีการประกอบอาชีพประมง และสำนักอนามัย
กรุงเทพมหานคร เพื่อการประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการติดตาม ตรวจสอบ สถานประกอบการ ที่อาจเป็น
แหล่งผลิตเนื้อปลาดังกล่าว (ปักเป้า) จำหน่าย พร้อมทั้งติดตามและควบคุม เพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภค

4. การดำเนินการแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับทราบ อาทิ เช่น สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา
สำนักตรวจสอบรายการอาหารสุขภาพ เพื่อกำหนดแนวทางและมาตรการป้องกัน การเกิดเหตุการณ์เข่นเดียวกันนี้
ในอนาคต

5. ต้องติดตามกระบวนการผลิตปลาดังกล่าว ในโรงงานซึ่งส่งผลผลิตไปจำหน่ายที่สะพานปลา อำเภอ
มหาชัย จังหวัดสมุทรสาคร เพื่อทราบชนิดของปลาที่นำมาผลิตปลาเนื้อໄก์ ต่อไป

พิษจากปลาปักเป้า

การระบบของอาหารเป็นพิษจากปลาปักเป้า

มีรายงานการป่วยและตายจากการรับประทานปลาปักเป้าหลายครั้ง ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ
ในประเทศไทยมีรายงานผู้ป่วยจากจังหวัดชลบุรี⁽¹⁾ นครราชสีมา และล่าสุด ที่กรุงเทพมหานคร ที่มีผู้ป่วย 16
รายชนิดและการจากพิษ

ปลาปักเป้ามีอยู่ทั้งในน้ำทะเลและน้ำจืดจำนวนหลายพันธุ์ สามารถสร้างสารพิษ Tetrodotoxin ทำ
ให้เป็นอันตรายต่อผู้บริโภคได้ สาร Tetrodotoxin จะขัดขวางกระบวนการทำงานของระบบกล้ามเนื้อของ
มนุษย์และระบบประสาท (block the voltage-sensitive sodium channels of excitable tissues) มีผลทำให้เกิดอาการชาลื้น อาเจียน กล้ามเนื้อแขนขาอ่อนแรง เดินเซ ขับลมยื้อง
ไม่ได้ หายใจลำบาก ซึ่งหากเป็นมากและรักษาไม่ทันจะทำให้เกิดการเสียชีวิตได้ อาการมักเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว
หลังรับประทานปลาปักเป้า (ประมาณ 5 ถึง 20 นาที หรืออาจนาน 2 หรือ 3 ชั่วโมงได้)